SUCCESSJONI TRANSKONFINALI

HOLOGRAPH WILL

VALIDITA' TA' TESTMENT

PROOF OF FOREIGN LAW

LEX LOCI ACTUS - LEX SITUS - LEX DOMICILII

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

MHALLEF

ONOR. LORRAINE SCHEMBRI ORLAND
LL.D., M.Jur. (Eur.Law), Dip.Trib.Eccles.Melit.

Seduta ta' nhar il-Hamis, 12 ta' Lulju 2018

Kawza Numru : 21
Rikors Guramentat Numru : 417/2014/LSO

Eleazar Galea (ID No. 470781M) u martu Nathalie Galea (ID No. 0045514L)

vs

Dr Simon Micallef Stafrace u l-PL Madeline Firman b' digriet tat-2

ta' Gunju 2014 gew nominati Kuraturi Deputati biex jirrapprezentaw lill-assenti Tanemara Galea, armla tad-defunt Meshach Galea, bil-Karta tal-Identita' Numru 0040568M, u b' digriet tat-3 ta' Lulju 2014 assumiet l-atti tal-kawza bhala mandatarja tal-assenti Tanemara Galea (ID 40568M) Monica Zouari (ID 774559M) minflok il-kuraturi deputati, u b' digriet tat-28 ta' Ottubru 2014 Jane Rappovalente Briffa assumiet l-atti tal-kawza ghan-nom ta' Tanemara Galea flimkien ma' Monica Zouari

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ir-rikors guramentat tar-rikorrenti Eleazor (*recte*: Eleazar) Galea (ID No. 470781M) u martu Nathalie Galea (ID No: 0045514L) datat 15 ta' Mejju 2014 fejn esponew u r-rikorrent Eleazar Galea (ID No. 470781M) bil-gurament tieghu kkonferma : -

Illi l-intimata Tanemara Galea u zewgha Meshach Galea (li jigi hu r-rikorrent Eleazar Galea) kienu xtraw u akkwistaw flimkien u fi kwoti ndaqs bejniethom il-fond bin-numru

ufficjali wiehed (1) f'Saint Mary Street, Rabat permezz ta' kuntratt pubbliku datat 4 ta' Dicembru 2012 in atti Nutar Dr Jean Paul Farrugia LL.D. (kif jirrizulta min-Nota ta' Iskrizzjoni li kopja taghha tinsab annessa bhala Dok. 'A').

Illi l-imsemmi Meshach Galea miet fil-Kanada fid-29 ta' Gunju 2013 u ezatt qabel ma miet, gewwa l-Kanada, huwa ghamel dikjarazzjoni bil-miktub - li kopja taghha tinsab annessa bhala Dok. 'B' - li permezz taghha huwa ddikjara kif ried li jiddisponi mill-gid u l-beni tieghu wara mewtu.

Illi effettivament dan kien l-ahhar testment tal-imsemmi defunt Meshach Galea ghaliex ftit wara li kitbu huwa nehha hajtu b'idejh.

Illi fl-imsemmija dikjarazzjoni (Dok. 'B') id-defunt Meshach Galea ddispona illi s-sehem tieghu mill-fond fuq imsemmi bin-numru ufficjali wiehed (1) f'Saint Mary Street, Rabat jiddevolvi lir-rikorrenti *('The portion that is legally mine on 1, St. Mary Street, Rabat, Malta goes to my brother Eleazor Galea and his wife Nathalie Galea').*

Illi r-rikorrenti gew mgharrfa u rassigurati minn esperti legali fil-Kanada illi tali dikjarazzjoni hija rikonoxxuta bhala testment validu taht il-ligi Kanadiza.

Illi r-rikorrenti nghataw parir illi ghaldaqstant dan it-testment jghodd anke f' Malta u dan kemm skont il-kanoni tad-dritt internazzjonali privat u anke skont il-ligi Maltija.

Illi l-intimata ma riditx tirrikonoxxi dan il-fatt tant illi anke ffirmat konvenju sabiex tbiegh din il-proprjeta' lil terzi waheda izda r-rikorrenti talbu u ottjenew il-hrug ta' mandat ta' inibizzjoni bin-numru......[1]sabiex dan ma jsirx.

Illi ghaldaqstant is-sehem ta' nofs indiviz mill-imsemmi fond bin-numru ufficjali wiehed (1) f’ Saint Mary Street, Rabat jappartjeni lir-rikorrenti skont il-ligi.

Illi r-rikorrenti ghamlu d-debita Dikjarazzjoni 'Causa Mortis' u hallsu t-taxxa relattiva skont il-ligi (anness bhala Dok. 'C').

Illi ghalhekk ir-rikorrenti kellhom jipprocedu b'din il-kawza.

Tghid ghalhekk l-intimata m'ghandhiex m’ghandhiex din l-Onorabbli Qorti-:

1. Prevja kull dikjarazzjoni ohra talvolta mehtiega u necessarja skont il-ligi, tiddikjara illi r-rikorrenti wirtu minghand id-defunt Meshach Galea s-sehem li huwa kellu, u cioe' nofs indiviz, mill-fond bin-numru ufficjali wiehed (1) f’Saint Mary Street, Rabat; u

2. Konsegwentement tiddikjara illi r-rikorrenti huma proprjetarji ghall-finijiet u l-effetti kollha tal-ligi tas-sehem ta' nofs indiviz bin-numru ufficjali wiehed (1) f’ Saint Mary Street, Rabat.

[1] Kopja tal-Mandat ta' Inbizzjoni Numru 491/14 giet esebita mir-rikorrenti fil-mori tal-kawza a fol 56 *et seq*.

Bl-ispejjez kontra l-intimata li hija minn issa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat ir-rikors tar-rikorrenti datat 15 ta' Mejju 2014 (fol.16) fejn talbu lill-Qorti joghgobha tahtar kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti Tanemara Galea fl-atti tal-kawza; u l-Qorti kif diversament presjeduta innominat lill-Avukat Dr Simon Micallef Stafrace u lil PL Madeline Firman bhala kuraturi ghall-finijiet kollha tal-ligi.

Rat li din il-kawza giet appuntata ghas-smigh mill-Qorti kif hekk presjeduta ghas-seduta tal-15 ta' Lulju 2014.

Rat ir-rikors ta' Monica Zouari datata 1 ta' Lulju 2014 (fol 33) fejn talbet lill-Qorti joghgobha tawtorizzaha tassumi l-atti tal-kawza fl-ismijiet fuq imsemmija bhala mandatarja tal-assenti Tanemara Galea u dan wara li taghti dawk il-provvedimenti kollha l-ohra li jidhrilha xierqa u opportuni; u l-Qorti, laqghet it-talba u ordnat li jsiru l-korrezzjonijiet mehtiega fl-atti tal-kawza, u dan kif jidher bid-digriet moghti fit-3 ta' Lulju 2014 a fol 37 tal-process.

Rat ir-risposta guramentata ta' Monica Zouari (ID No.774559M) ghan-nom tal-assenti Tanemara Galea (ID No. 0040568M), datata 1 ta' Lulju 2014 (fol 41) fejn esponiet :-

1. Illi l-azzjoni rikorrenti hija nulla u minghajr effett ghaliex ma tindirizza l-ebda litigu jew molesta ta' dritt emanenti minn xi titolu tal-esponenti *nomine*.

2. Illi minghajr pregudizzju l-azzjoni rikorrenti kif imposta ma tistax tirnexxi minhabba illi l-proprjeta` numru wiehed (1) f' Saint Mary Street, Rabat tappartjeni lill-esponenti *nomine* fl-interita' taghha u dan kif jirrizulta mill-kuntratt ta' dikjarazzjoni *Causa Mortis* tal-11 ta' Novembru 2013 maghmul mill-esponenti *nomine* fl-atti tan-Nutar Dottor Jean Paul Farrugia anness u mmarkat bhala Dok MZ2, u ghalhekk *in via* ta' titolu registrat precedentiment ghal dak tar-rikorrenti. Ir-rikorrenti imkien ma jitolbu dikjarazzjoni ta' nullita' tat-titolu esponenti u wisq inqas thassir tal-istess.

3. Illi minghajr pregudizzju d-dokument anness u mmarkat Dok B fir-rikors mahluf ma jikkwalifikax bhala testment skont il-ligi.

4. Illi minghajr pregudizzju, kontrarjament ghal dak ritenut fir-rikors guramentat huwa risaput li fejn *si tratta* l-eredita' ta' propjeta' immobilari din hija rregolata bil-ligi tal-pajjiz fejn tinsab il-proprjeta' u cioe` - Lex Situs, u mhux mil-ligi fejn jkun domiciljat it-testatur jew fejn isir it-testment.

5. Illi minghajr pregudizzju l-esponenti *nomine* hija l-armla tad-defunt Meshach Galea u miz-zwieg taghhom ma kienx hemm ulied.

6. Illi Meshach Galea miet minghajr ma ghamel testment f’ Malta u ghalhekk l-esponenti ghandha titqies bhala l-unika beneficarja tal-patrimonju immobilari f’ Malta appartenenti lil msemmi zewgha fil-mument tal-mewt tieghu, u dan *a tenur* tal-ligijiet tas-successjoni ta' Malta.

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat in-nota ta’ sottomissjonijiet tal-intimata *nomine* Jane Carmen Roppovalente Briffa datata 22 ta’ Jannar 2018 a fol 297 tal-process.

Rat il-verbal tas-seduta tat-Tlieta, 6 ta' Marzu 2018 fejn meta ssejhet il-kawza dehru d-difensuri tal-partijiet. Prezenti l-intimata. Il-Qorti semghet it-trattazzjoni tad-difensuri tal-partijiet: Dr Timothy Bartolo u Dr Anthony P Farrugia, liema trattazzjoni giet registrata fuq is-sistema eletronika. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-31 ta' Mejju 2018 fid-9:30a.m.

Rat il-verbal tal-31 ta’ Mejju 2018 fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-12 ta’ Lulju 2018 fid-9:30a.m.

Hadet konjizzjoni tal-provi prodotti.

II. <u>KONSIDERAZZJONIJIET:</u>

Permezz ta’ dan il-kaz, ir-rikorrent qed jitlob li jigi dikjarat li huwa wiret minghand id-defunt huh Meshach Galea s-sehem ta’ nofs (1/2) indiviz mill-fond numru wiehed (1)

f'Saint Mary Street, Rabat u dan *stante* li jsostni li d-dokument B anness mar-rikors guramentat, miktub mid-decujus, huwa l-ahhar testment tieghu. L-intimata Monica Zouari ghan-nom ta' Tanemara Galea, laqghet billi eccepiet preliminarjament li l-azzjoni odjerna hija nulla *stante* li ma tindirizza l-ebda litigu jew molestja tat-titolu tal-intimata. Gie eccepit ukoll, li l-azzjoni kif mposta ma tistax tirnexxi peress li l-imsemmi fond jappartjeni interament lill-intimata kif jirrizulta mid-dikjarazzjoni *causa mortis* li ma gietx ikkontestat jew intalbet in-nullita` taghha. L-istess intimata rribattiet billi sostniet li Dok B ma jikkwalifikax bhala testment, u eredita` immobiljari hija regolata bil-*lex situs*. Inoltre *stante* li l-intimata hija l-armla ta' Meshach Galea, li miet minghajr tfal u minghajr testment, il-wirt tieghu ghandu jiddevolvi fuqha.

L-intimata eccepiet li r-rikorrent m'ghamilx dikjarazzjoni *causa mortis*, filwaqt li saret dikjarazzjoni *causa mortis* f'isem Tanemara Galea datata 11 ta' Novembru 2013, kwindi r-rikorrent m'ghandu l-ebda drittijiet fir-rigward tal-fond *de quo*. Hi rribattiet ukoll, li jehtieg li r-rikorrent jissostanzja l-pretensjoni tieghu billi jipprova li Dok B ghandu jikkwalifika bhala testment li jirregola l-wirt ta' Meshach Galea.

<u>Fatti:</u>

Meshach Galea izzewweg lill-Tanemara Galea fl-4 ta' Awwissu 2006[2] u miz-zwieg taghhom ma kellhomx tfal.

[2] Affidavit ta' Jane Roppovalente Briffa a fol 137

Jirrizulta li Meshach Galea miet fil-Kanada fit-29 ta' Gunju 2013 u qabel miet kiteb l-iskrittura li hija esebita bhala Dok B mar-rikors promotur u baghatha b'*e-mail* lil diversi persuni. Precedentement, Meshach Galea kien akkwista flimkien ma' martu, fi kwoti indaqs bejniethom il-fond numru wiehed (1) f' Saint Mary Street Rabat, Malta, permezz ta' kuntratt ta' self u xiri datat 4 ta' Dicembru 2012 (fol 89) fl-atti tan-nutar Dottor Jean Paul Farrugia.

F'din l-iskrittura hemm miktub, *inter alia*:

"I know that I have a will but I want this to be my final will. I Meschach Galea @ 3714 Louiseize Rd, Ottawa ON 13N4 Canada would like to express my final wish on how I want my assets to be distributed. This is my signature to confirm authenticity:

- house and truck to Tanemara Galea my legal wife
- omissis-
- the portion that is legally mine on 1, St Mary Street, Rabat, Malta go to my brother Eleazar Galea and his wife Natalie Galea.

The remaining assets go to my legal wife Tanemara Galea and the extate executioner will be Jane Reynolds, my legal mother in law."

Fis-seduta tat-28 ta' Ottubru 2014 gie verbalizzat mid-difensur tal-intimata li bhala stat ta' fatt id-dokument esebit

bhala Dok B mar-rikors guramentat inkiteb minn Meshach Galea.

Dan id-dokument huwa iffirmat "*Meshach."*

Stante li fl-iskrittura esebita Dok B, Meshach Galea kien kiteb li qed ihalli s-sehem indiviz tieghu ta’ l-imsemmi fond lil huh, ir-rikorrent, huwa ipproceda b’ Mandat ta’ Inibizzjoni numru 491/14 fil-konfront ta’ l-intimata, li gie milqugh, u b’din il-kawza sabiex ikun jista’ jigi ddikjarat li wiret is-sehem indiviz ta’ huh mill-fond *de quo*.

Provi:

Eleazer Galea xehed permezz ta’ affidavit (fol 51-53) u qal li huh kien anke joqghod mieghu f’Wales, fejn hu kien joqghod ma’ martu. Spjega li f’Wales, huh kien iltaqa’ ma’ Tanemara fejn sussegwentement, huh mar ighix il-Kanada maghha u zzewgu fil-Kanada. Spjega li darbtejn kien mar izuru fil-Kanada. Semma wkoll li meta hu ma baqax joqghod Wales u mar joqghod flimkien ma’ martu fi Spanja, huh u martu kienu marru ghandu Spanja. Zied ighid li hu rritorna lura f’Malta f’April 2013, u kien dejjem in kuntatt ma’ huh fuq Skype. Qal li fiz-zmien li hu kien ghadu Spanja huh Meshach kien xtara l-fond f'St. Mary Street, Rabat, liema fond kien gej mill-wirt tal-familja taghhom. Qal li huh ikkonvinca liz-zijiet biex jbieghulu dan il-post u b'hekk baqa' fil-familja.

Spjega li lejliet il-mewt ta’ huh kien ipprova jcempllu izda ma kienx irrisponda, u l-ghada sab l-*e-mail*s tieghu

fosthom, anness l-ittra ta' huh li kiteb qabel ma nehha hajtu b'idejh. Din l-ittra hija ffirmata minnu u fiha hemm l-ahhar disposizzjonijiet u xewqat tieghu dwar dak li ghandu jigi mill-gid tieghu, fosthom fejn halla s-sehem tieghu mill-fond li kien xtara f'St Mary Street, Rabat, Malta lilu. Dan kitbu bl-ikbar kjarezza u juri li kien perfettament f'sensih u kien jaf x'kien qed jaghmel.

Qal li hu ghamel din il-kawza biex tigi imwettqa u rispettata r-rieda ta' huh.

Spjega li kien ha parir minghand avukat fil-Kanada dwar dan it-testment li kiteb huh, li jissejjah *holograph will*, fejn kien gie infurmat li dan it-tip ta' testment huwa rikonoxxut skont il-ligi Kanadiza. Huh kitbu fil-Kanada fejn miet.

Zied ighid li mart huh, l-intimata, ma riditx tirrikonoxxi dan it-testment, b'mod li anke pprocediet bid-dikjarazzjoni *causa mortis* fir-rigward ta' dan il-fond. Izda, hu pproceda b'Mandat ta' inibizzjoni li gie milqugh, meta sar jaf li kien ser isir kuntratt ta' bejgh fir-rigward ta' dan il-fond. Qal li in segwitu, wara li ha l-pariri mehtiega, kienet saret id-dikjarazzjoni *causa mortis* minnu u minn martu wkoll.

Qal li kien baghat ghalih in-Nutar Jean Paul Farrugia biex hu u martu jiffirmaw li qed icedu sehemhom mid-dar lill-konvenuta.

In-Nutar Jean Paul Farrugia xehed (fol 92-103) (fol 105-111) (fol 128-133)[3] esebixxa kopja tal-kuntratt tal-akkwist

[3] Seduta tal-20 ta' Jannar 2014; Seduta tal-20 ta' Jannar 2015; Seduta tal-11 ta' Gunju 2015.

datat 4 ta' Dicembru 2012 bhala Dok JPF1. Qal li gew ikellmuh sussegwentement ghad-dikjarazzjoni *causa mortis* u anke r-rikorrent kien kellmu biex jistaqsih x'gara. Semma li kienu wrewh l-iskrittura li kien ghamel Meshach qabel mewtu u kien qalilhom li dak ma japplikax skont il-ligi Maltija. Zied ighid li Jane Roppovalente Briffa u Monica Zouari kienu talbuh jipprepara abbozz biex jigi ffirmat mir-rikorrent fejn ikunu qed jirrinunzjaw ghall-wirt. Izda spjega li hu qatt ma baghat ghar-rikorrenti biex jiffirmaw ir-rinunzja tal-wirt. Semma li hu ghamel ricerka qabel tela' jixhed u fir-*records* tieghu sab il-kuntratt tal-akkwist li esebixxa Dok JP1 u l-*causa mortis* u ma sabx l-abbozz imhejji ghar-rinunzja tal-wirt mir-rikorrent. Zied ighid li hu ma jzommx id-*drafts* kollha. Qal li hu ppubblika d-dikjarazzjoni *causa mortis* li saret minn Tanemara Galea fejn saret proprjetarja tal-intier tal-imsemmi fond ghax in-nofs indiviz l-iehor kien diga ghandha peress li l-fond kien inxtara fiz-zwieg. Semma li kien hemm dubju dwar l-iskrittura fil-Kanada u l-wirt tant li hu kien anke talab parir mill-Kanada dwar dan.

Rega' xehed a fol 105 fejn afferma li mit-tfittxija li ghamel kull ma sab kienu l-kuntratt ta' xiri u d-dikjarazzjoni *causa mortis* li kien ipubblika hu. Kien hemm dubju dwar min kienu effettivament il-werrieta ta' Meshach Galea.

B'referenza ghall-korrispondenza b'*e-mail*s bejn in-Nutar u r-rikorrent qal li jiftakar li r-rikorrent kien gie darbtejn u kien hemm korrispondenza. Mistoqsi jekk kellhiex issir il-*causa mortis* da parti tar-rikorrent u martu peress li kienu thallew werrieta ta' nofs indiviz tal-fond, u ghamilhiex hu qal li ma jiftakarx. B'referenza ghad-dokumenti esebit a fol 113 *et sequens*, ikkonferma li d-*drafting* huwa tieghu ghalkemm

ma jiftakarx li kien ghamilhom. Qal li fl-*e-mail* hu kien qallu biex jinforma lil Jane, izda sussegwentement kien kellmu n-Nutar tar-rikorrenti Anthony Abela u mbaghad ma giex finalizzat id-*draft* li kien ghamel ghan-nom tar-rikorrent. Zied ighid li ma kienx involut fil-konvenju li ghamlet l-armla ma' terzi fir-rigward tal-imsemmi fond.

Jane Roppovalente xehdet permezz ta' affidavit (fol 137-142) qalet li hi omm Tanemara, mart Meshach Galea. Semmiet li bintha u Meshach izzewgu fl-4 ta' Awwissu 2006, u baqghu mizzewgin sad-data tal-mewt tieghu fit-28 ta' Gunju 2013, ghalkemm kienu sseparaw ghal 'break' minhabba problemi matrimonjali serji. Spjegat li Meshach kien jikkonfida hafna fiha u kien stqarr maghha li l-problemi mentali li kellu kienu jmorru lura ghal problemi serji fi tfulitu u li kien ibaghti minn depressjoni tant li hafna drabi kellu bzonn kura medika urgenti.

Qalet li dak iz-zmien kienu joqghodu Ontario u hi kienet toqghod qrib taghhom. Qalet, li hu kien jiehu 'anti depressants' u kien jigi monitorat regolarment. L-istat mentali tieghu kkaguna problemi fiz-zwieg. Ziedet tghid li s-sitwazzjoni finazjarja ta' bintha u Meshach kienu hziena tant li kienet hi li sellfet il-flus biex sar l-akkwist tal-proprjeta` f'Malta, kif jidher mill-istess kuntratt datat 4 ta' Dicembru 2012, fejn kien hemm ipoteka specjali sabiex hi tigi mhallsa lura. Qalet li wara li sar dan l-akkwist tal-fond f'Malta, l-problemi zdiedu bejn bintha u zewgha minhabba l-kondizzjoni depressiva tieghu kif, skont hi, jinsab dokumentatat fir-rapporti medici tal-psikjatra li kienu jarawh. Ftit qabel ma nehha hajtu b'idejh, hu u bintu kienu qablu li jqattghu xi zmien separatament. Qalet li hi rceviet

l-*e-mail* fejn, fost ohrajn, halla disposizzjoni favur mara li ltaqa' maghha biss xi jumejn qabel u kellu relazzjoni kazwali maghha.

Semmiet li hi giet appuntata ezekutrici f'dak id-dokument izda rrizulta wara l-mewt ta’ Meshach li kellu hafna kredituri u l-ebda flus il-bank, ghalhekk dak mistqarr minnu fl-iskrittura ta’ qabel il-mewt, ma setax jigi ezawrit, billi bintha kellha tbiegh it-trukk li kien juza ghax-xoghol tieghu biex thallas id-djun li kien ghad ghandu biex kien xtrah u kellha tbiegh l-ghodda kollha li kellu biex tkopri d-djun tieghu.

Hija kienet hallset ghax-xiri tal-proprjeta` in kwistjoni u kienet ma thallsitx. Kienet tkellmet mar-rikorrent ghaliex ghal bidu hsiebha li bintha u r-rikorrent jaqblu biex ibieghu l-fond. Izda mill-pariri li hadet hu ma kellux drittijiet fuq l-imsemmi fond, peress li s-successjoni kienet regolata bil-ligi ta’ fejn hemm l-immobbli. Qalet ukoll li r-rikorrent ma weriex li kien dispost li jhallasha s-sehem ta' huh mid-dejn dovut lilha.

In **kontro-ezami** qalet (fol 172-174), li b’referenza ghal fol 5, 6, u 7, din kienet ircevietha minghand Meshach fid-data li huwa miet, permezz ta’ *e-mail*. Qalet li kien ilha taf lil Meshach tlettax-il sena u l-problemi psikologici hemm kienu, kienet taf li hu kien qed jiehu kura medika u psikologika. Rigward il-fond f’Malta li gie akkwistat minn Meshach u bintha, qalet li dan gie akkwistat minghand tmien ahwa, li kienu z-zijiet tieghu li ma setghux jiftehmu li jbieghu l-fond. Qalet li hi kienet prezenti f’Malta ghall-kuntratt tal-akkwist tal-imsemmi fond, meta hija kienet baghtet il-flus f’Malta wkoll biex jinxtara dan il-fond, u dak

iz-zmien Meshach kien diga afflitt mill-problemi psikologici. Kien Meshach li mar ma' missieru biex jipperswadi liz-zijiet biex ibieghu l-fond.

Tanemara Galea xehdet permezz ta' affidavit (fol 152) u qalet li tikkonferma bil-gurament dak mistqarr minn ommha Jane Roppovalente fl-affidavit taghha.

In kontro-ezami qalet (fol 179-187)[4] li zewgha kien ilu ghal diversi snin bi problem mentali, izda hija qatt ma rat in-necessita` li tistitwixxi proceduri biex tinkapaticah u hu jkun interdett milli jaghmel kuntratti. Ikkonfermat li kien sitt xhur qabel mewtu, li kienu gew Malta biex jixtru l-imsemmi fond f'St. Mary Street, Rabat. Qalet li kienu ghamlu dan ghax riedu jigu lura Malta. Qalet li zewgha kien fehem kollox, li ommha kienet ghenithom sabiex jixtru dan il-fond u li kien hemm ipoteka specjali minhabba dan. Ikkonfermat li hi rcieviet kopja tal-iskrittura ta' zewgha li baghat lil numru ta' persuni qabel ma miet. Mistoqsija jekk haditx proceduri gudizzjarji fil-Kanada dwar l-iskrittura li kiteb zewgha, qalet li le ghax ma kienx hemm bzonn.

In **ri-ezami** spjegat, li fil-Kanada kienu hadu parir minghand zewg avukati fejn it-tnejn ikkonfermaw li dan ma kienx testment validu, imma biss nota ta' suwicidju, peress li ntbaghtet siegha qabel ma' zewgha kkometta s-suwicidju, u li ghalhekk ma kienx hemm bzonn jibdew proceduri fil-Qorti.

Qalet li l-hin tal-mewt tieghu hu stabbilit fir-rapport tal-Pulizija. Spjegat li meta wriet l-iskrittura lill-avukati fil-

[4] Seduta tat-8 ta' Marzu 2017.

Kanada ma qalulhiex li kien invalidu ghax ma kienx maghmul ghand Nutar, izda ghax ma kellux data u hin, u minhabba l-istat mentali tieghu dak il-hin, ma kienx fil-kapacita` mentali li jikteb testament u l-mod kif miet jikkonferma dak.

L-ewwel eccezzjoni

Illi gie eccepit li l-azzjoni odjerna hija nulla u minghajr effett peress li ma tindirizza l-ebda litigju jew molestja ta' dritt emanenti mit-titolu ta' l-intimata. L-intimata ma indirizzatx din l-eccezzjoni fis-sottomissjonijiet taghha.

Madankollu, permezz ta' din, il-kawza, ir-rikorrenti qed jikkontendu li ghandhom jirtu is-sehem indiviz tal-fond imsemmi skont id-dokument esebita Dok B. Din it-talba hija kkontestata billi hija kkontestata n-natura u l-effett legali tad-dokument B anness mar-rikors promotur.Certament ma hemmx bzonn ta' litigju separat sabiex ir-rikorrenti jittentaw it-talbiet odjerni.

Ghaldaqstant ser tirrespingi l-ewwel eccezzjoni ta' Monica Zouari ghan-nom ta' Tanemara Galea.

It-tieni eccezzjoni

Fit-tieni eccezzjoni gie eccepit li l-azzjoni kif imposta, ma tistax tirnexxi, minhabba li l-imsemmi fond f'Saint Mary Street, Rabat, jinsab fl-intier tieghu dikjarat fid-dikjarazzjoni *causa mortis* li saret mill-intimata esebita bhala Dok MZ2, u r-rikorrent ma talabx it-thassir tad-dikjarazzjoni *causa mortis* Dok MZ2.

Illi jirrizulta li anke r-rikorrenti ghamlu d-dikjarazzjoni *causa mortis* tal-wirt pretiz minnhom.

F'dan l-istadju, il-karenza ta' talba ghat-thassir tad-dikjarazzjoni *causa mortis* tal-intimata, ma jfissirx li l-kaz odjern ma jistax jipprocedi. Id-dikjarazzjoni *causa mortis* hija dikjarazzjoni maghmula mill-werriet u mhuwiex att ta' akkwist ta' proprjeta'. B'dik id-dikjarazzjoni l-werriet prezunt qed jiddikjara lill-Erarju li wiret sabiex tigi kkomputata t-taxxa dovuta.

Kwindi m'hemmx ghalfejn isir it-thassir tad-dikjarazzjoni bhala pre-rekwisit ghad-decizjoni f'din il-kontestazzjoni billi id-dikjarant jista' dejjem jirrettifika l-posizzjoni tieghu mal-awtorita' fiskali f'kaz li hallas it-taxxa inutilment.

Ghalhekk, tichad ukoll it-tieni eccezzjoni tal-konvenuta.

MERTU

<u>Kunsiderazzjonijiet ta' Dritt: -</u> <u>It-Tielet Eccezzjoni -</u>

"Illi minghajr pregudizzju d-dokument anness u immarkat DOK B fir-rikors mahluf ma jikkwalifikax bhala testment skont il-Ligi."

Ikkonsidrat li r-rikorrenti qed jinvokaw id-dritt pretiz taghhom bhala werrieta tad-decujus skont id-dikjarazzjoni maghmula fid-dokument anness bhala Dokument B mar-rikors promotur. Dan jiddependi fuq id-determinazzjoni jekk id-dokument imsemmi jikkostitwixxix testment validu

jew le, u jekk ghandhomx jigu attribwiti l-effetti kollha espressi mill-volonta' tad-decujus inkluz it-trasmissjoni tar-rilaxx fuq sehem mill-immobbli sitwat f'Malta a diskapitu tal-armla.

Mhuwiex ikkontestat li l-iskrittura inkitbet mid-decujus. Li huwa ikkontestat hija n-natura ta' dik l-iskrittura bhala testment jew, fin-nuqqas , jekk ghandux jitqies bhala *suicide note* kif issejhilha l-intimata. L-intimata qed issostni li l-iskrittura li kiteb zewgha qabel il-mewt tieghu, li permezz taghha ir-rikorrenti thallew s-sehem indiviz tieghu tad-dar numru wiehed (1) f'Saint Mary Street, Rabat, ma jiswiex bhala testment.

Min-naha l-ohra, ir-rikorrenti qed jikkontendu, li l-iskrittura esebita bhala Dok B mar-rikors promotur, huwa testment olografiku, li huwa permess skont il-Ligi Kanadiza, u ghaldaqstant validu billi t-testment inkiteb il-Kanada fejn kien jirrisjedi d-decujus.

Validita` Formali:

Fl-ewwel lok, irid jigi stabbilit liema ligi tapplika ghad-determinazzjoni tal-validita` formali *o meno* ta' l-imsemmi testment/u jew skrittura fid-data ta' meta inkiteb. Illi kif tajjeb sottomess fin-nota ta' sottmissjonijiet tar-rikorrent, precedentement, il-validita' formali ta' testment maghmul barra minn Malta kienet regolata bl-**Artikolu 682 tal-Kodici Civili**. Dan l-artikolu kien jiddisponi hekk:

"Testment maghmul barra minn Malta, ghandu effett f'Malta, kemm-il darba jkun gie maghmul skont il-forma li trid il-ligi tal-lok fejn ikun sar."

Izda, dan l-artikolu gie abrogat permezz tal-**Att XVI tal-2015,** li jimplementa fil-ligi taghna r-Regolament 650/2012EU. Madankollu, huwa stipulat fl-istess Regolament tal-Unjoni Ewropea, li dan ir-Regolament jibda japplika mis-17 ta' Awwissu 2015. Ghalhekk, fiz-zmien, li d-defunt Meshach Galea kiteb l-iskrittura esebita bhala Dok B, sighat qabel il-mewt tieghu fid-19 ta' Gunju 2013, japplika l-Artikolu 682 tal-Kodici Civili. Isegwi li bl-applikazzjoni tal-**artikolu 682 huwa l-*lex loci actus***, li japplika ghall-kaz odjern - f'dan il-kaz il-ligi vigenti fil-Kanada.

Hekk ad ezempju, gie ritenut fil-kaz **Ripard v Vella**[5] "*Jekk il-forma ta' testment taqbel ma' kemm tghid il-ligi, f'kemm taqsam is-sura tieghu, jiswa kullimkien....Il-forma tat-testment ghandha tkun regolata skont il-formalitajiet preskritti mill-post fejn it-tesment isir.*"

Illi certament, kaz bhal dan in ezami kien jirrikjedi li ssir *"proof of foreign law",* f'dan il-kaz, tal-Ligi Kanadiza, dwar is-siwi tad-dokument bhala testment *olografiku.* Din il-prova tispetta lir-rikorrenti.

Illi jekk ma ssirx tali prova, din il-Qorti jkollha tapplika l-ligi Maltja. Difatti fil-kaz **Saliba vs Lawson** deciza minn din il-Qorti fit-12 ta' Frar 1932, inghad:

---

[5] Vol .XIX.ii.520.

"…chi invoca in un giudizio l'applicazione di una legge straniera assume l'onere della prova dello stato di quella legge per rilevarne le differenze dalla legge locale, come dimostrazione di un punto di fatto, e non basta meramente citare quella legge; mancando tale prova, e da pplicare la legge locale. " (Ara wkoll dwar il *proof of foreign law* bhala prova ta' fatt :**Damian Jean Carlo Vincent Borg sive Damian Pandolfino vs Direttur Registru Pubbliku** deciza minn din il-Qorti fis-16 ta' Lulju 2015; **Dr. David Zahra noe vs Direttur tar-Registru Pubbliku** deciza minn din il-Qorti fis-17 ta' Frar 2018; **Yoke Yee Elaine Camilleri vs Direttur tar-Registru Pubbliku** deciza minn din il-Qorti fit-22 ta' Marzu 2018).

Illi dan huwa relevanti ghall-kaz odjern, *stante* li r-rikorrenti qed jibbazaw it-talbiet taghhom principalment fuq il-fatt li dak li inkiteb f'Dok B ghandu jinghata r-rikonoxximent ta' testment olografiku validu. Huma jistriehu fuq il-kontenut tad-dikjarazzjoni maghmula mid-defunt fejn jghid car u tond "*I want this to be my final will.... would like to express my final wish on how I want my assets to be distributed."*

Din il-Qorti m'ghandhiex dubbji dwar l-interpretazzjoni li ghandha tinghata lil dawn il-kliem - li proprju jirraprezentaw l-ahhar espressjoni tal-volonta' tad-decujus. Huwa minnu wkoll li l-intimata qajmet dubbji, uhud minnhom ta' natura serja, dwar il-lucidita' tieghu fil-mument li rrediga dawn il-kliem. Ghalkemm, din il-Qorti hadet konjizzjoni, ta' dak sottolineat fin-nota ta' sottomissjonijiet ta' l-intimata, rigward il-kapacita mentali *o meno* tad-defunt Meshach Galea, kif riflessa wkoll fl-Ottawa Police Report, esebit fl-atti, tqis li din hija kwistjoni delikata li tirrikjedi stharrig

approfondit, li mhuwiex sostanzjat u kkorroborat sufficjentement bi provi, bhal ad ezempju: certifikati medici matul iz-zmienijiet u anke certifikati medici qrib id-data ta’ meta Meshach kiteb l-iskrittura Dok B u nehha hajtu. F'kull kaz ma giex eccepit in-nuqqas ta' kapacita' mentali tad-decujus f'dawn il-proceduri u ghalhekk il-kwistjoni tal-allegat nuqqas ta' kapacita' mentali tesorbita mill-parametri ta' din il-kawza. Ikun il-kaz li ssir din l-indagni jekk jigi rikonoxxut li d-dokument B huwa validu bhala testment olografiku.

Il-punt in dizamina jibqa' dejjem jekk dak li nkiteb mid-decujus ghandux jigi kkonsidrat bhala testment validu skont il-*lex loci actus.*

Illi r-rikorrenti jghidu li mhuwiex ikkontestat mill-intimati li d-dokument B huwa testment validu. Din l-affermazzjoni hija manifestament infondata billi l-intimata qed tikkontesta l-validita' tal-iskrittura bhala testment bl-akbar qawwa permezz tat-tielet eccezzjoni taghha. Tant hu hekk li tirreferi ghad-dokument bhala *suicide note*. Anke fix-xhieda taghha tghid li fittxet parir minn avukati Kanadizi li gharrfuha li d-dokument ma ssoddisfax ir-rekwiziti biex jigi mgharraf bhala testment olografiku billi kien nieqes mid-data u hin ghal dak li jirrigwarda validita' formali. Huma zbaljati r-rikorrenti meta jistriehu fuq l-opinjoni tal-intimata, li, *del resto*, jirrizulta li interpretawha hazin. Kellhom igibu provi sal-grad rikjest bil-ligi <u>f'dawn l-atti</u> dwar il-kriterji stabbiliti bil-ligi Kanadiza in materja, prova ghal kollox mankanti f'dawn il-proceduri.

L-intimata fin-nota ta' sottomissjonijiet taghha rriproduciet testwalment xi disposizzjonijiet mil-ligi Kanadiza riferibbilment ghall-elementi formali rikjesti ghall-validita' ta' testment olografiku u tiddisputa xi aspett mid-dokument esebit anke abbazi ta' dawn id-disposizzjonijiet.

Madanakollu din il-Qorti, sprovvista minn prova cara dwar ir-rekwiziti formali mposti mil-ligi ta' dak il-pajjiz certament mhix ser tazzarda li tinterpreta hi dik il-ligi. Tosserva li r-rikorrenti lanqas talbu l-hatra ta' espert fil-ligi Kanadiza sabiex tirraporta fuq id-disposizzjonijiet rilevanti u aggornati f'din il-materja.

Il-fatt innifsu li r-rikorrent qed isejjah l-iskrittura miktuba minn Meshach Galea bhala testment olografiku, meta mhux korroborat bi provi necessarji dwar kif din l-iskrittura setghet tikkwalifika bhala testment skont il-Ligi Kanadiza, certament mhuwiex argument legali sabiex dik l-iskrittura tkun tista’ tikkwalifika bhala testment.

Fil-fatt, jigi nnutat, li kif ikkonfermat Tanemara Galea fix-xhieda taghha, l-validita' tad-dokument esebit bhala Dok B ma giex ikkontestat f’Qorti estera b'kawza. Ghalhekk, m’hemm l-ebda dikjarazzjoni ta’ Qorti estera. Tenamara Galea sostniet in kontro-ezami, li hija kienet hadet parir minn avukati fil-Kanada dwar dak li nkiteb minn zewgha f’Dok B u qalulha li ma kienx hemm bzonn li tikkontestah fil-Qorti Kanadiza, ghaliex dak ma kienx jikkostitwixxi testment validu. Izda, anke hija ma ssostanzjatx dan bi prova bil-miktub. *Nonostante* dan, jigi dedott, li r-rikorrenti da parti taghhom, naqsu milli jipproducu prova kif kien jinkombi fuqhom, ghas-sodisfazzjon ta’ din il-Qorti, li Dok

B esebit, jista' jkollu validita` ta' testment taht il-Ligi Kanadiza. Illi gie biss allegat li fil-Kanada huwa permess li testment ikun olografiku, mhux necessarjament notarili. Madankollu, dan ma giex sostanzjat bi provi ghas-sodisfazzjon ta' din il-Qorti. Kif tajjeb sottolineat mill-avukat difensur ta' l-intimata fit-trattazzjoni, il-kaz tar-rikorrent ifalli *stante* li ma ntweriex li l-iskrittura Dok B ghandhiex titqies bhala testment validu.

F'tali mankanza, din il-Qorti ser tapplika l-ligi Maltija skont il-gurisprudenza fuq citata, li tirrikonoxxi biss bhala validi testmenti pubblici (**artikolu 654 tal-Kap 16)** jew testmenti sigrieti **(artikolu 655 tal-Kap 16)**. Inoltre skont l-**artikolu 672 tal-Kap 16,** in-nuqqas ta' tħaris tal-formalitajiet imsemmja jagħmel it-testment null.

Dan premess din il-Qorti tabilfors tikkonkludi li s-successjoni tad-decujus ghandha tigi regolata skont ir-regoli tas-successjoni *ab intestato*. (**artikolu 788[6] u 789[7] tal-Kodici Civili**).

Ghaldaqstant tilqa' t-tielet eccezzjoni tal-intimata.

Ir-Raba' Eccezzjoni:

"*Illi minghajr pregudizzju, kontrarjament ghal dak ritenut fir-rikors guramentat huwa risaput li fejn si tratta l-eredita' ta'*

---

[6] "**788.** *Meta ma jkunx hemm testment validu, jew jekk it-testatur ma jkunx iddispona mill-ġid tiegħu kollu, jew jekk il-werrieta istitwiti ma jkunux iridu jew ma jkunux jistgħu jaċċettaw il-wirt, jew jekk ma jkunx hemm lok għal jedd ta' akkrexximent bejn il-werrieta, ikun hemm lok, għal kollox jew għal biċċa, għas-suċċessjoni* ab intestato *bis-saħħa tal-liġi.*

[7] ***789.*** *Il-liġi tagħti l-jedd għas-suċċessjoni* ab intestato *lid-dixxendenti, lill-axxendenti, lill-qraba kollaterali, lil mart jew żewġ il-persuna mejta u lil Gvern ta' Malta, fl-ordni u skont ir-regoli miġjuba hawn iżjed 'il quddiem."*

propjeta' immobilari din hija rregolata bil-ligi tal-pajjiz fejn tinsab il-proprjeta' u cioe` - Lex Situs, u mhux mil-ligi fejn jkun domiciljat it-testatur jew fejn isir it-testment.

Ligi Applikabbli

Ikkunsidrat, li jrid jigi mistharreg, jekk ghal dan l-immobbli, japplikax il-***Lex Situs***, u cioe`, il-ligi ta' fejn hemm l-immobbli, kwindi l-Ligi Maltija. Dan hu rilevanti billi skont il-ligi taghna, senjatament l-artikolu **810 tal-Kap 16:***"Meta l-mejjet ma jħallix warajh tfal jew dixxendenti oħra iżda jġalli lil martu jew żewġha, il-wirt jgħaddi għal martu jew żewġha."*

F'dan il-kuntest, huwa insenjat fil-gurisprudenza nostrana, li kull fejn m'hemmx ligi li tapplika ghall-kaz, ghandhom jigu adottati r-regoli tad-Dritt Internazzjonali Privat tar-Renju Unit. Fil-ligi taghna ma jinsabux disposizzjonijiet li jirregolaw id-Dritt Internazzjonali Privat u fi kwistjonijiet li jaqghu taht dan id-dritt il-Qrati Taghna jimxu fuq ir-regoli tad-Dritt Internazzjonali Privat kif huma maghrufin u applikati fil-Qrati ta' l-Ingilterra (**Giovanna Spiteri vs Enrico Soler et** – Qorti tal-Appell – 22 ta' Ottubru 1937; Ara wkoll **Doris Mamo noe vs Bank of Valletta plc** , P.A. 112/2002/1 deciza fit-12 ta' Marzu 2008, u kkonfermata mill-Qorti tal-Appell fit-30 ta' Lulju 2010.

Illi l-awturi jaghmlu referenza ghall-principju maghruf bhala "scission", liema principju jirritjeni li "….*the destination of movables on the death of the owner is governed by the law*

of his domicile, whilst the destination of immovable is governed by the law of the situs”. [8]

Cheshire, North & Fawcett f’kaz ta’ successjoni *ab intestato* ta’ immobbli jinghad:

“…….*under the principle of scission, succession to immovable is governed not by the law of the testator’s domicile, but by the law of the situs. Accordingly, where the owner of immovable dies intestate, the order of descent or distribution prescribed by the law of the situs is applied by the English court no matter what his domicile may have been.”*[9]

L-awturi **Dicey & Morris**[10], enuncjaw l-istess principju ta’ dritt.

“*The succession to the immovable of an intestate is governed by the law of the country where the immovable are situate (lex situs)”.*[11]

Ghalkemm l-awturi Dicey & Morris, jirreferu ghall-kritika ta’ din is-sistema, u jirreferu wkoll ghal diskussjonijiet rigward principji ta’ successjoni unitarja u l-principju ta’ *scission*, kif ukoll ghal kazijiet fejn id-decizjonijiet kienu anqas rigidi u aktar flessibli, izda minkejja dan*, l-"**lex situs** rule"* baqghet tapplika.

---

[8] Cheshire, North & Fawcett; Private Internationa Law 14th edition (Oxford)
[9] Duncan vs Lawson (1889) 41 Ch D394.
[10] Dicey & Morris The Conflict of Laws – Sweet & Maxwell 13th Edition.
[11] Balfour vs Scott (1793) Brodie vs Barry (1813); Dundas vs Dundas (1830) Freke vs Cabery (1873) Duncan vs Lawson (1889).

F'**Cheshire's Private International Law**[12] gie insenjat:

"*Most foreign countries have adopted the principle of unity of succession by which questions relating to intestacy or to wills are governed by one single law, the personal law of the deceased, irrespective of the nature of the subject matter. The common law of England, however, has consistently adhered to what is called the principle of scission under which the destination of immovable on the death of the owner is governed by the **lex situs**, not by the law of his domicile as in the case of movables.*

*Accordingly, where the owner of immovable dies intestate, the order of descent or distribution prescribed by the **lex situs** is applied by the English court no matter what his domicile may have been. In the case **Rea vs Rea** (1902), a domiciled Irishman died intestate without issue in Ireland owning land in both Ireland and Victoria. In such circumstances, a widow was entitled by a Victorian statute to a charge of £1,000 upon land in the colony and by an Irish statute to a charge of £500 payable out of the real and personal estate in Ireland. The land in Victoria having been sold and the proceeds remitted to Ireland, it was held that the widow was entitled to £1000 under the Victoria statute, as well as the £500 under the Irish statute, since her rights were those conferred by the **lex situs**."*

"With regard to wills of immovable the rule of the common law is that it is the lex situs, and the lex situs exclusively, which decides whether the testator has capacity, whether the appropriate formalities for the making, or for the

[12] Cheshire's Private International Law 9th Edition PM North Butterworths.

revocation of a will……………………………...The law of the testator's domicile has no effect upon these matters, whether the subject matter of the will is a is a freehold or a leasehold interest."

Fin-nota ta' sottomissjonijiet, ta' l-intimata, gie citat dak ribadit fil-kaz **Elena Mikhailovna Soprounovskaia vs Dr. Noel Bartolo et**, P.A. deciz fit-18 ta' Ottubru 2012, "*F'kull kaz hu maghruf li ghal dak li jikkoncerna immobbli ghandha tapplika l-ligi tal-pajjiz fejn jinsab l-immobbli (lex situs)."*

Fil-kaz **Salvina Xerri proprio et nomine v Dr Richard Sladden et noe,** deciz fil-15 ta' Dicembru 2015, il-Qorti tal-Appell irriteniet:

"Ghalkemm il-proprjeta` immobbiljari in kwistjoni tinsab f'Malta, l-atturi qed jibbazaw it-tezi taghhom ghall-applikazzjoni tal-ligi Maltija mhux a bazi tal-lex situs li, in generali, ghandha tirregola l-materja ghal dak li jikkoncerna immobbli (ara, per ezempju, ***Soprounovskaia v. Bartolo noe*** *deciza mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fit-18 ta' Ottubru, 2012, u* ***Whelon v. Said*** *deciza mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex), Gurisdizzjoni Superjuri, fis-26 ta' Jannar, 2010), izda fuq il-fatt li, skont huma, il-missier zamm id-domicilju Malti avolja emigra lejn l-Awstralja. Dan qed jinghad peress illi ghalkemm l-Artikolu 310(d) tal-Kodici Civili jiklassifika azzjonijiet dwar wirt bhala immobbli, il-massa ereditarja hija oggett wiehed, proprjeta` wahda, u l-lex situs ta' massa ereditarja hija wkoll il-lex domicilii. L-eredita` hija universitas rerum, haga wahda. Fi kliem il-gurista* ***Vitali*** *(Vittore Vitali, "Delle Succcesioni Legittme e*

Testamentarie" fi Il Diritto Civile Italiano, parte Nona, pag. 10-12),

'L'eredita` e`, quindi, il patrimonio, che il defunto lascia dopo di se`: complesso ideale di attivita` e di passivita`, che, invece di lui, sta a rappresentarlo nei rapporti dei successibili e dei terzi. Percio` l'eredita`, nella mente dei giuristi romani, era una idealita` giuridica (nomen juris), che quel complesso di rapporti rappresentava e cui si attribuiva quasi la funzione di persona giuridica (persone vice fungitur). Ne consegue, che come il patrimonio, cosi` l'eredita` e` una universalita` di diritto (universum jus, omne jus, universa bona). Non sarebbe, quindi, ben definita: "l'insieme delle cose, che hanno la determinazione di passare all'erede", il che invece ben si appella asse ereditario o massa di beni."

"Fil-kawza ***Smith v. Muscat Azzopardi*** *deciza mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fl-4 ta' Frar, 1936, kien gia` gie osservat illi f'materja ta' successjoni, sistema unitarja tal-ligi applikabbli tkun "more reasonable in view of the unity of its effects, whereas a differentiation as regards the law applicable to movables and the law applicable to immovables would be bound to create confusion". Dan intqal b'riferenza ghad-duttrina kif esposta minn* ***Dumoulin u Savigny.*** *"*

Kompliet:

"Hekk ukoll qalet il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza ***De Giovanni v. Mifsud Speranza****, deciza fl-10 ta' Marzu, 1960, fis-sens li, trattandosi ta' wirt 'il-patrimonju hu wiehed'. F'materja ta' wirt hi ghalhekk applikabbli l-lex domicilii tad-decujus. Fuq dan donnhom jaqblu l-partijiet ghax, kif inghad, il-kontroversja ddur fuq id-domicilju li kellu Michael Cassar fid-data tal-mewt tieghu."*

Illi jigi ritenut bir-rispett, li l-principji li jirregolaw il-materja ta' dritt internazzjonali privat fl-ordinament guridiku taghna kienu konsistentement fis-sens li fejn hemm lacuna fil-ligi Maltija, ghandhom jigu adottati r-regoli tad-Dritt Internazzjonali Privat tar-Renju Unit u dawn ir-regoli fiz-zmien tad-decess kienu japplikaw il-*lex situs* ghas-successjoni fuq immobbli. Din il-Qorti ma tarax ghalfejn ghandha tiddipartixxi minn dawn il-principji u hija tal-fehma li l-ligi applikabbli ghas-successjoni tad-decujus ghal dak li jirrigwarda l-wirt tal-immobbli huwa l-*lex situs,* fil-kaz odjern, il-ligi Maltija billi l-immobbli jinstab f'Malta.

Ghaldaqstant tilqa' r-raba' eccezzjoni tal-intimata.

<u>Id-domicilju:</u>

Illi l-intimata dahhlet fil-kwistjoni ta' domicilju fin-nota ta' sottomissjonijiet taghha. Din il-Qorti ser tevalwa dan il-kriterju ghall-kompletezza u wara li fliet il-provi tikkonkludi li ma jirrizultax ippruvat li d-decujus biddel id-domicilju ta' origini Malti tieghu.

Jibda biex jinghad li hemm zewg tipi ta' domicilju (i) domicilju tal-origini (*domicil of origin*) u (ii) domicilju tal-ghazla (*domicil of choice*). L-awturi **Cheshire and North** spjegaw id-differenza bejn dawn iz-zewg kuncetti.

"……the domicil of origin that is communicated by operation of law to each person at birth, i.e. the domicil of his father or his mother, according to whether he is legitimate or illegitimate; and the domicil of choice which every person of full age is free to acquire in substitution for that which he at present, possesses".[13]

Illi d-domicilju tal-origini jibqa' jissussisti sakemm ma jigix akkwistat domicilju gdid, liema domicilju gdid, jigi akkwistat permezz ta' zewg rekwiziti, ir-residenza fil-pajjiz u kif ukoll l-intenzjoni tal-persuna li tibqa' fil-pajjiz il-gdid b'mod permanenti. Ma hemm ebda ordni kronologika ta' dawn iz-zewg rekwiziti, u wahda tista' tipprecedi jew tissucedi lill-ohra. Dwar l-ewwel rekwizit tar-residenza, din tippresupponi presenza fizika. L-awturi Cheshire and North spjega hekk:

*"Residence in a country for the purpose of the law of domicil is physical presence in that country as an inhabitant of it. (**IRC vs Duchess of Portland** (1982) (Ch 314, 318-319)."*

L-istess awturi sucitati qalu li sabiex jissussisti r-rekwizit tal-intenzjoni, irid jigi ppruvat li kien hemm il-hsieb li l-persuna kkoncernata kien ried jibqa' joqghod hemm b'mod permanenti.

[13] Private International Law 12th Edition Butterworths pg.139.

"………..the acquisition of a domicil of choice requires an intention by the propositus to remain permanently in the territory in which he resides. This is not difficult to understand if the word permanent is used in its correct sense as signifying the opposite of temporary. According to the shorter Oxford Dictionary, it means 'lasting or designed to last indefinitely without change' and this indeed is the definition that most judges have recognised when required to consider the nature of the intention necessary for a change of domicil……………………………..If for example, the inquiry relates to the domicil of a deceased person, it must be ascertained whether at some period in his life he had formed and retained a fixed and settled intention of residence in a given country. Once this is established, evidence of his subsequent fluctuations of opinion as to whether he would not move elsewhere will be ignored."

It-tul ta' residenza mhuwiex kriterju konklussiv ghax iridu jitqiesu c-cirkostanzi kollha relevanti biex temergi l-konkluzjoni tat-tibdil *o meno* tad-domicilju. Difatti, l-kuntrattazzjoni ta' zwieg barra minn Malta ma huwiex bizzejjed biex wiehed jitlef id-domicilju orginali. (Ara **Virginia Fenech vs Avukat Dr. Giuseppe Borg Olivier et noe**, Prim Awla 7/09/1964 (XLVIII.ii.1147).

Illi fin-nota ta' sottomissjonijiet tal-intimata gie sostnut, li Meshach Galea baqa' domiciljat f' Malta, filwaqt li fin-nota ta' sottomissjonijiet tar-rikorrenti, ma hemm l-ebda accenn ghal dan l-aspett tad-domicilju. Illi m'hemmx dubbju li Meshach Galea kellu d-domicilju t'origini tieghu f'Malta

sakemm telaq lejn il-Kanada fejn izzewweg u kien jirrisjedi. Izda, dan ma jfissirx li d-domicilju tieghu inbidel. Illi l-interess tieghu biex jixtri l-fond numru 1, f'Saint Mary Street, Rabat, (mertu tal-vertenza odjerna) li fil-fatt xtara flimkien ma' martu ma jikkonfortax it-tezi li biddel id-domicilju. Inoltre` fix-xhieda taghha Tenamara Galea sostniet li huma kellhom intenzjoni li jigu jirrisjedu f'Malta, ghalkemm ma kinux qed ighixu flimkien fil-mument precedentement ghall-mewt ta' Meshach Galea. *Nonostante* dan, jirrizulta mill-istess xhieda u mill-atti tal-kaz, li l-konjugi Galea kienu xorta ghadhom f'kuntatt u qed jikkomunikaw bejniethom, tant li Tanemara Galea kif rapportat fl-istess rapport tal-Pulizija f'Ontario, relatat mas-suwicidju ta' Meshach Galea, kienet b'kuntatt telefoniku mieghu ftit hin qabel mewtu. Fid-dawl ta' dan, ghalkemm il-provi huma skarni, il-fatt li Meshach Galea kien emigra lejn il-Kanada u kien qed ighix hemmhekk ma' jfissirx li huwa biddel id-domicilju tieghu. Lanqas ma jirrizultaw l-ebda provi li huwa kellu l-intenzjoni jibqa' joqghod hemm u li ma jirritornax f'Malta aktar u aktar meta huwa xtara l-fond f'St. Mary Street Rabat u dahal f'dejn ma' omm il-mara sabiex jixtrih.

Illi kif indikat fil-kawzi **Frendo vs Cremona et**, P.A. – 21 ta' April 1961, hemm somiljanza ghall-kaz odjern, fis-sens, li l-fatt li kien zamm il-fond li huwa kellu f'Malta jimplika li huwa ma riedx jaqta' ghal kollox minn Malta. Fl-istess kaz **Frendo vs Cremona et**, gie osservat li bidla fid-domicilju trid prova a bazi ta' cirkostanzi gravi, precizi u konkordanti. Fin-nuqqas ta' dan, ma jkun hemm l-ebda bidla fid-domicilju.

Il-kaz deciz mill-Qorti ta' l-Appell, rrefera wkoll ghall-kaz **Cassar vs Montanaro Gauci et noe** deciza fit-3 ta' Dicembru 1962:

"…….*f'nuqqas ta' xi dikjarazzjoni esplicita, jew provi ohra kokludenti u univoci, li l-konvenut ried ibiddel dan id-domicilju tieghu, jistghu jkollhom certa importanza f'dan il-kuntest il-fatti depozitati minn Giulia Busuttil (fol 49) fis-sens ta' kliem li d-debitur kien esprima xewqa li jirritorna specjalment ghall-bidu li telaq, u li ghad ghandu hutu hajjin hawn Malta, billi dawn ikomplu jkabbru d-dubju fuq referit ghal dak li kienet l-intenzjoni vera tad-debitur meta minn Malta; u hekk ghandu jigi ritenut, billi mhux pruvat kif jixraq, li huwa ma ffissax id-domicilju tieghu barra minn Malta, u kwindi ghadu suggett ghall-gurisdizzjoni tal-Qrati Lokali."*

In vista ta' dan l-insenjament u l-principji stabbilit fil-gurisprudenza nostrana, fil-kaz in ezami, ma jirrizultax ippruvat bl-ebda mod, li Meshach Galea ma kellux l-intenzjoni li jirritorna f'Malta, u li d-domicilju tieghu gie mibdul, kwindi taqbel ma' dak sottomess fin-nota ta' sottomissjonijiet ta' l-intimata, li huwa miet domiciljat f'Malta. Konsegwentement, il-wirt tieghu ghandu jigi regolat skont il-provvedimenti tal-Ligi ta' Malta, wara li gie dikjarat li huwa miet intestat, u minghajr tfal, ghalhekk il-wirt tieghu ghandu jiddevolvi fuq martu Tanemara Galea.

Ghaldaqstant, tilqa' l-hames u sitt eccezzjonijiet tal-intimata u konsegwentement ser tghaddi biex tichad it-talbiet attrici *stante* li mhumiex guridikament u fattwalment sostenibbli.

III. <u>KONKLUZONI:</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti **taqta’** u **tiddeciedi** billi tilqa' l-eccezzjonijiet sollevati mill-intimata kif spjegat, u tichad it-talbiet tar-rikorrenti.

L-ispejjez jithallsu mir-rikorrenti.

Moqrija.

Onor. Imhallef Lorraine Schembri Orland
LL.D., M.Jur.(Eur.Law), Dip.Trib.Eccles.Melit.
12 ta' Lulju 2018

Josette Demicoli
Deputat Registratur
12 ta' Lulju 2018